

"İslamiyet'te ise, tarihler şahittir ki, bir defadan başka dâhilî muharebeye sebebiyet vermemiş." Buradaki "dâhilî muharebe" hangisidir?

İslam tarihinde din kaynaklı tek savaş Cemel savaşıdır. [Cemel Vak'ası](#); Hz. Ali (ra) ile Hz. Aişe (ra) arasındaki bir içtihad savaşıdır. Hz. Osman (ra)'ı şehid edenlerin cezalandırılması hususunda, Hz. Ali (ra) adalet-i mahzayı esas alırken, muhalifleri olan Hz. Aişe, Zübeyir ve Talha (ra) adalet-i izafiyeyi esas almışlardır. Aralarındaki bu içtihad farklılığına münafıklar da araya girince savaş kaçınılmaz hale geldi.

Adalet-i mahza, *"Tam ve mükemmel adalet" demektir. "Bir ferdin hakkını, bütün insanlar için de olsa, feda etmeyen adalet" şeklinde tarif edilir.*

Adalet-i Mahza'da; cemaat için fert feda edilemez. *"Bir gemide dokuz canı bir masum olsa, o gemi batırılmaz."* görüşünü savunuyor ki; bu aynı zamanda Kur'an'ın adalet anlayışıdır.

Adalet-i izafiye ise, *"Küllün selâmeti için, cüz'ü feda eden adalet anlayışıdır."* Yani cemaat ya da toplumun selameti için, ferdin feda edildiği bir adalet anlayışıdır ki bu adalet anlayışı semavîlikten ziyade arzî ve siyasî bir anlayıştır. Cemaatin selameti için ferdin hakkı feda edilebilir anlayışıdır. Bu görüşe göre *"dokuz canının cezalandırılması için bir masum feda edilebilir."* Yalnız bu anlayış ancak adalet-i mahzanın tatbikinin mümkün olmadığı yerde geçerlidir.

Hz. Osman (ra)'ı şehid eden güruh içinde, masumların da bulunmasından dolayı, halife olarak İmam-ı Ali (ra) kısas tatbik edemiyor, adalet-i mahzaya uygun olmadığını savunuyordu. Muhalifler ise adalet-i mahza ancak şeyheyn yani Hz. Ebubekir ve Ömer zamanında mümkündü, şimdi tatbiki kabil değil, bu sebeple toplumun sükûneti için o güruhu cezalandırmak gerekir fikrini savunuyorlardı. Yani aralarında böyle hukukî bir içtihad ihtilafı bulunuyordu. Bu ihtilafın içine bazı münafıklar ve Yahudiler de fesat sokunca, ihtilaf savaşa dönüştü. Cemel Vak'asında her iki taraf da makbul olmasından dolayı, onlar hakkında ileri geri konuşmak doğru değildir. Ehl-i sünnet âlimleri, her iki taraftan da ölenleri ehl-i cennet kabul etmişlerdir.

Diğer İslam devletlerinin birbiri ile olan savaşları din kaynaklı değil, iktidar ve saltanat kaynaklıdır.

Kim haklı, kim haksız meselesine girmek, sahabelere olan muhabbet ve hürmeti zedeleyeceği için, bütün Ehl-i sünnet âlimleri ittifak ile bu konuda ileri geri konuşmayı men etmişler. Sırf tarihî hâdiselere bakıp işin hakiki sûretini ve kaderin

ince sırlarını görmeden hüküm vermeye kalkışmak çok tehlikelidir.

Ayrıca savaş ve cihad esnasında öldürmek meşrudur, bu sebeple

“Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir.”(*Mâide Suresi, 5/32*) ayetinin hükmüne girmez. Bu ayette geçen **öldürme**; haksız yere ve meşru olmayan bir öldürmedir...

Üstad Hazretleri iki tarafın da masum olduğunu şöyle ifade etmektedir.

“Cemel Vak’ası denilen Hz. Ali ile Hz. Talha ve Hz. Zübeyr ve Aişe-i Sıddıka (*radiyallahuteala aleyhim ecmain*) arasında olan muharebe, adalet-i mahza ile adalet-i izafiyenin mücadelesidir. Şöyle ki:”

“Hz. Ali, adalet-i mahzayı esas edip, Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihad etmiş; muarızları ise, Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslamiye adalet-i mahzaya müsait idi; fakat mürur-u zamanla İslamiyetleri zayıf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslamiyeye girdikleri için, adalet-i mahzanın tatbikatı çok müşkül olduğundan, 'ehvenüşşerri ihtiyar' denilen adalet-i nisbiye esası üzerine içtihad ettiler. Münakaşa-i içtihadiye siyasete girdiği için muharebeyi intac etmiştir.”

“... Her ne kadar Hz. Ali'nin içtihadı musib ve mukabilindekilerin hata ise de yine azaba müstehak değiller.”(1)

(1) bk. [Mektubat, On Beşinci Mektup, İkinci Makam.](#)